

Polisstyrelsen i Stockholm

Begäran av polisstyrelsen i Stockholm om att rikspolisstyrelsen skall underställa regeringen frågan om möjligheten att försätta en polisinspektör vid polismyndigheten i Stockholm i disponibilitet

Polisstyrelsen i Stockholm har i en skrivelse 1988-02-11 begärt att rikspolisstyrelsen enligt 35 § anställningsförfordningen underställer regeringen frågan om möjligheten att försätta inspektören Stellan Åkebring, polismyndigheten i Stockholm, i disponibilitet.

Till skrivelsen har fogats en rapport med anledning av påståenden om högerextremism m m inom stockholmspolisen. Rapporten har utarbetats av en arbetsgrupp i polisstyrelsen och innehåller gruppens slutsatser med anledning av en undersökning av vissa påstådda missförhållanden inom Stockholms polisdistrikt.

I rapporten riktas kritik mot Stellan Åkebring i två hänseenden, nämligen för att han under åren 1982 - 1984 anordnat ett antal sammankomster där det förekommit uttryck för åsikter av en extrem karaktär och för att han natten efter mordet på statsminister Olof Palme ringt upp en tjänstgörande polisman och därvid uttryckt sin glädje över det inträffade.

Ifråga om sammankomsterna konstateras i rapporten bl a att mötena hade karaktär av herrklubb; polispersonal inbjöds att äta middag och lyssna på föredrag av en inbjuden talare. Föredragen behandlade ämnen som överlevnad, kapprustning, vapenfrågor och terrorism. Mötena hade en varaktighet i tiden och besöktes av ett inte obetydligt antal

polismän. Enligt vad som anförs i rapporten är det dock inte möjligt att dra några slutsatser om förekomsten av mer utbredda eller organiserade högerextremistiska uppfattningar inom polisdistriktet; dels rörde de observationer som hade gjorts av extrema yttringar endast vissa av sammankomsterna och då endast vissa av de deltagande åhörarna, dels hade i sammankomsterna deltagande polismän omsatts betydligt, dels hade sammankomsterna spontant upphört.

Arbetsgruppen har i rapporten anfört att det från yrkesetiska utgångspunkter är olämpligt att en polisman på detta sätt för i huvudsak polismän aktivt organiserar möten av en sådan karaktär att de för utomstående kan framstå som ett forum för att uttrycka icke demokratiska åsikter.

Vad gäller telefonsamtalet sägs i rapporten att vakthavande befäl i ett vaktdistrikt hade bekräftat att han natten till den 1 mars 1986 tog emot ett samtal från en polisman som uttryckte sig negativt om Olof Palme - dock kunde befälet inte erinra sig detaljer i samtalet. I rapporten sägs vidare att det vakthavande befälet fann samtalet så anmärkningsvärt att han anmälde det för vaktdistriktschefen. Stellan Åkebring hade enligt arbetsgruppen för sin del bekräftat, att han ringt upp det vakthavande befälet. Han kunde dock inte erinra sig exakt vad som yttrades vid samtalet, men han sade sig aldrig ha gjort någon hemlighet av att hans personliga inställning till Olof Palme och det som han representerade varit mycket negativ.

I rapporten konstateras att Stellan Åkebring, oavsett att samtalets exakta ordalydelse inte hade gått att klart fastställa, vid samtalet uppträtt på ett klart olämpligt sätt.

Enligt arbetsgruppens mening borde en samlad bedömning göras av omständigheterna vid sammankomsterna och vid telefonsamtalet.

Det framhålls också i rapporten, att det inte i något fall hade satts i fråga att Stellan Åkebring skulle ha begått någon brottslig gärning och att de handlingar som arbetsgruppen funnit klandervärda inte skett i tjänsten utan på hans fritid. Inte heller hade enligt arbetsgruppen i detta sammanhang gjorts gällande att Stellan Åkebring skulle ha påverkats i sin tjänsteutövning av sina åsikter.

I rapporten konstateras emellertid, att Stellan Åkebring både genom att arrangera sammankomsterna och genom sitt telefonsamtal visat prov på ett så dåligt omdöme att detta i sin tur varit ägnat att allvarligt rubba allmänhetens förtroende såväl för honom som enskild polisman som för polisen i stort.

Med hänvisning till att möjligheter saknas att ingripa med disciplinära åtgärder mot Stellan Åkebring rekommenderade arbetsgruppen polisstyrelsen att överväga möjligheten att till rikspolisstyrelsen anmäla behovet av att jämlikt 35 § anställningsförordningen hemställa hos regeringen om Stellan Åkebrings försättande i disponibilitet.

Polisstyrelsen beslutade vid sammanträde den 25 januari 1988 att begära att rikspolisstyrelsen skall underställa regeringen frågan om möjligheten att försätta Stellan Åkebring i disponibilitet.

Rikspolisstyrelsen har inhämtat länsstyrelsens yttrande över polisstyrelsens begäran. Länsstyrelsen har bl a anfört följande.

Mot bakgrund av bestämmelserna i grundlag (regeringsformen 2 kap 1 §) att varje medborgare är gentemot det allmänna tillförsäkrad yttrandefrihet (frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor) och mötesfrihet (frihet att anordna och bevista sammankomst för upplysning, meningsyttring eller annat liknande syfte eller för framförande av konstnärligt verk) måste enligt länsstyrelsens mening noggranna överväganden ske, innan polismannens handlande föranleder disciplinär eller annan åtgärd.

I fråga om sammankomsterna delar länsstyrelsen gruppens uppfattning att det från yrkesetiska utgångspunkter är olämpligt att anordna sammankomster av den karaktär det här varit fråga om. När det gäller telefonsamtalet är det visserligen en brist att klara uppgifter om samtalets ordalydelse inte föreligger, men samtalet ansågs av vakthavande befälet så anmärkningsvärt att denne anmälde samtalet för vaktdistriktschefen, vilken i sin tur informerade chefen för ordningsavdelningen, som förde informationen vidare till den dåvarande spaningsledningen i Palme-utredningen. Vakthavande befälet säger sig senare ha hört genom radio att han skulle ha återgett en bestämd ordalydelse, men han kan inte nu närmare erinra sig vad som sades. Som framhålls i rapporten synes polismannen - både genom att arrangera sammankomsterna och genom sitt telefonsamtal till vakthavande befäl - ha visat ett dåligt omdöme som varit ägnat att rubba förtroendet för såväl polismannen som poliskåren.

Länsstyrelsen anser därför att en reaktion mot beteendet kan övervägas. Därvid bör dock även vägas in, att det inte gjorts gällande att polismannen påverkats i sin tjänsteutövning av sina åsikter, och att avsevärd tid förflutit sedan de här aktuella händelserna.

Vad därefter gäller eventuellt lämplig reaktion på polisman-
nens beteende har utredningen enligt länsstyrelsens mening
klarlagt, att disciplinansvar, avskedande och uppsägning
inte kan komma ifråga.

För vissa delar av statsförvaltningen finns det speciella
institutet försättande i disponibilitet. Bestämmelserna
härom (7 kap 7 § lagen om offentlig anställning) säger,
att arbetstagare vid polisväsendet, utrikesförvaltningen
eller försvarsmakten får försättas i disponibilitet, om det
är nödvändigt av hänsyn till rikets bästa.

När bestämmelsen föreslogs införd i statstjänstemannalagen
år 1965 (prop nr 60) framhölls i en departementspromemoria
att den framför allt avsåg att skydda från säkerhetssynpunkt
särskilt ömtåliga förvaltningsområden för opålitliga eller
eljest olämpliga tjänstemän. Enligt promemorian borde
finnas möjlighet att redan vid misstanke om opålitlighet
från tjänsten skilja den som innehar en från säkerhetssyn-
punkt viktig befattning.

Bestämmelsen om försättande i disponibilitet - vilken efter
språklig justering överfördes till den nya lagen om offentlig
anställning (prop 1975/76:105, bilaga 2) - har brukats ytterst
sparsamt och under helt andra omständigheter än i detta
fall, varför någon praxis knappast kan anses ha utvecklats.
Mot bakgrund av det här anförda anser länsstyrelsen det
vara mycket tveksamt om bestämmelsen äger tillämpning
i ett fall som detta.

Länsstyrelsen vill dock inte motsätta sig att frågan i enlighet
med polisstyrelsens förslag underställes regeringen för
prövning.

Stellan Åkebring har av rikspolisstyrelsen beretts tillfälle att yttra
sig i ärendet. I sitt yttrande bestrider Stellan Åkebring att han i något
fall har visat ett så dåligt omdöme eller klandervärdt beteende att
försättande i disponibilitet kan bli följden. Stellan Åkebring har också
framfört kritik mot den utredning som har gjorts inom polisstyrelsen
och som han själv inte fick ta del av innan polisstyrelsen fattade beslut
i ärendet.

Rikspolisstyrelsen gör följande bedömning.

Enligt 7 kap 7 § lagen (1976:600) om offentlig anställning (LOA) kan
arbetstagare inom bl a polisväsendet försättas i disponibilitet, om

det är nödvändigt av hänsyn till rikets bästa. - Av 35 § anställningsförordningen (1965:601) framgår att fråga om försättande i disponibilitet av en anställd inom polisväsendet prövas av regeringen efter framställning av rikspolisstyrelsen.

Polisstyrelsens begäran innebär att rikspolisstyrelsen skall underställa regeringen frågan om möjligheten att försätta Stellan Åkebring i disponibilitet. I polisstyrelsens skrivelse åberopas 35 § anställningsförordningen.

Det är enligt rikspolisstyrelsens bedömning inte helt klart vad polisstyrelsen åsyftar med sin begäran. Att det finns lagliga möjligheter att försätta en polisinspektör i disponibilitet framgår av den nyss angivna bestämmelsen i LOA. Förutsättningen är dock, som nyss angavs, att åtgärden är nödvändig av hänsyn till rikets bästa.

Polisstyrelsens begäran kan uppfattas så att rikspolisstyrelsen i annan ordning än som anges i 35 § anställningsförordningen skall bereda regeringen tillfälle att ta del av rapporten och att pröva frågan om det är möjligt att försätta Stellan Åkebring i disponibilitet. Tillämplig författningstext kan emellertid inte anses ge utrymme för att underställa regeringen ett disponibilitetsärende på detta sätt. Med hänsyn härtill och med beaktande även av att 35 § anställningsförordningen åberopas i polisstyrelsens skrivelse uppfattar rikspolisstyrelsen polisstyrelsens begäran som en hemställan om att rikspolisstyrelsen hos regeringen skall göra en framställning om att Stellan Åkebring skall försättas i disponibilitet.

Innan rikspolisstyrelsen prövar de omständigheter som åberopas till stöd för polisstyrelsens begäran, bör anmärkas att möjligheten att försätta vissa tjänstemän i disponibilitet - som länsstyrelsen har redovisat i sitt yttrande - har införts för att det skall vara möjligt att skydda från säkerhetssynpunkt särskilt ömtåliga förvaltningsområden från opålitliga eller eljest olämpliga tjänstemän. Av kravet på att åtgärden skall vara nödvändig av hänsyn till rikets bästa torde följa att det skall föreligga ett starkt nationellt säkerhetsintresse av att den som begärs försatt i disponibilitet mot sin vilja kopplas bort från sina arbetsuppgifter.

Vad därefter gäller de kritiserade sammankomsterna hävdas i arbetsgruppens rapport att det vid vissa av sammankomsterna från vissa deltagande åhörare förekommit uttryck för åsikter av extrem karaktär. De ämnen som avhandlades vid de föredrag som hölls vid sammankomsterna - och som alltså torde få antas ha varit ett av skälen till varje deltagares närvaro - var emellertid av den arten att de knappast kan sägas föra tanken till något slag av extrem politisk uppfattning; utöver ämnen av de slag som anges i arbetsgruppens rapport avhandlades frågor som exempelvis Skolan förr och nu, Polismannens olika roller inför domstol och Arbetarrörelsens historia i Sverige. - Rikspolisstyrelsen anser i denna del att det varken i arbetsgruppens rapport eller i det övriga material som översänts till rikspolisstyrelsen har påvisats några omständigheter som bör medföra att Stellan Åkebring skall anses vara ansvarig för vissa åhörars beteende vid vissa sammankomster. Det förhållandet att Stellan Åkebring organiserat sammankomsterna är därför enligt rikspolisstyrelsen uppfattning inte av beskaffenhet att kunna läggas till grund en framställning om att han skall försättas i disponibilitet.

Beträffande telefonsamtalet till det vakthavande befälet framgår av rapporten att det inte har gått att exakt klarlägga vad Stellan Åkebring sade vid tillfället. Det torde emellertid stå klart att Stellan Åkebring uttalat något värdeomdöme om Olof Palme och att detta inte varit positivt. I en promemoria som har kommit in till rikspolisstyrelsen har det vakthavande befälet anfört bl a att samtalet, enligt hans bedömning, inte var särskilt anmärkningsvärt utan snarare kan betecknas som ett störande privatsamtal och att uppgiften om samtalet ingick som en bland många vid en regelbundet återkommande samling med personalen. - Rikspolisstyrelsen anser att det var olämpligt av Stellan Åkebring att ringa detta samtal och att ge det ett innehåll som kunde väcka den förargelse som uppenbarligen blev fallet. Det kan emellertid, enligt rikspolisstyrelsens uppfattning, inte komma i fråga att på grund av detta telefonsamtal aktualisera frågan om att försätta Stellan Åkebring i disponibilitet.

Till det anförda skall läggas att det i ärendet inte har framförts någon kritik mot Stellan Åkebring för hans sätt att sköta sin tjänst och att det handlande som bedöms i arbetsgruppens rapport har ägt rum på hans fritid.

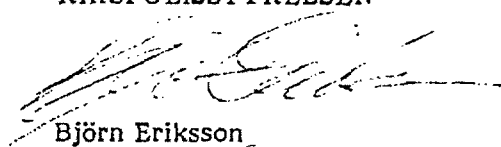
Enligt rikspolisstyrelsens bedömning ger den föreliggande utredningen inte anledning att beträffande Stellan Åkebring göra en sådan framställning som avses i 35 § anställningsförordningen. Rikspolisstyrelsen finner heller inte skäl att vidta någon annan åtgärd i ärendet.

Rikspolisstyrelsens styrelse har informerats i ärendet.

Ärendet avskrivs.

Beslut i detta ärende har fattats av rikspolischefen Björn Eriksson med verksjuristen Ulf Berg som föredragande. Vid handläggningen av ärendet har även polisöverdirektören Ulf Waldau samt de biträdande rikspolischeferna Ulf Karlsson, Klas Bergenstrand och Bengt Frih varit närvarande.

RIKSPOLISSTYRELSEN

Björn Eriksson

Ulf Berg

Kopia för kännedom

Stellan Åkebring

PB

Info

JO (dnr 1440/88)

Sv Polisförbundet

Civildepartementet, polisenheten